

ABC

Met T.V.-gids

Nr. 31 3 AUG. 1963

VERSCHIJNT WEKELIJKS
80 BLZ. 8 F

FERNANDEL

zoals u hem te zien krijgt
in zijn nieuwste film
„Louter Lijken te Las Vegas”
(ZIE BLADZIJDE 6 EN VOLGENDE)

OMTRENT HUGO CLAUS

In Elseviers Weekblad verklaarde Albert Van der Hooghe dat het laatste ver-
geenen boek van Hugo Claus — Omtrent
Deedee — een razend knap geschreven
verhaal is en de auteur zich opnieuw een
fenomenaal kunstenaar toonde die in
onze gewesten op een eenzame hoogte
staat.

Ter gelegenheid van het verschijnen
van „Omtrent Deedee” dachten we aan
een reportage omtrent Hugo Claus, maar
waren ons meteen bewust hoe moeilijk
de opdracht was.

Want „de enige auteur op Europees
peil in Vlaanderen” bereikt men niet
zomaar, temeer daar rond Claus de legen-
de bestaat dat hij zich in een ivoren toren
opsluit.

Daerbij kwam nog die andere moei-
lijkheid dat we waarschijnlijk heel we-
nig „Omtrent Hugo Claus” zouden kun-
nen vernemen, daar hij uiteraard geslo-
ten is.

Louis-Paul Boon, die een goede
vriend is van Claus, heeft ergens gezegd
dat Hugo teder en kwetsbaar is en daar-
om een pantser aanlegt. Dank zij de
introdactie van onze vriend Boontje,
werden we heel hartelijk ontvangen in
het oud herenhuis aan de Predikherenlei
te Gent, waar Claus twee-hoog woont.

Hugo Claus met Jan — één van zijn 4 kotten — aan
het vensterraam van zijn werkkamer, waar hij uitzicht
heeft op « Het Pand ». « Iedereen die hier komt
moet ik vertellen over dit oud vervallen klooster. »

ABC op bezoek bij de enige Vlaamse auteur die leeft van zijn pen !

In de trapzaal staan grote panelen
vezelplaten -schilderijen van Claus -
en op de gang ontdekken we o.m.
oude gravuren, een portret van Joe
Grimaldi, de beroemde pantomime-
speler van Covent Garden en Drury
Lane, die in Charles Dickens zijn
beste biograaf heeft gevonden en
als voorloper van de Engelse clowns
wordt beschouwd. (« Ja, ik ben dol
op circus, zal Claus ons later ver-

tellen. Ik liet geen kans voorbijgaan
om het kleine kermiscircus Min-
naert te bezoeken om te genieten
van de clowns Gastonske en Titi... »)

Tussen twee vensterbanken staat
zijn werktafel als een winkelhaak.
De schilder Jorn vulde één muur
van de bijna witte kamer waarin
Claus werkt, met kleurvlakken en
verder hangen er werken van Sal-

vador Dalí en van een in Nederland
wonende Japanner, van een Duitse
surrealist en een naïef doek van
een steenrijk Amerikaan.

Als we tegenover hem zitten aan
zijn werktafel, verklaren we dat het
niet onze bedoeling is hem als lite-
rair figuur te willen benaderen —
letterkundige kritiek ligt niet spe-
ciaal in onze bevoegdheid — en een-
voudig een reportage willen maken

door **ANDRE MINNE**
foto's : **ROGER HESPEL**

omtrent Hugo Claus, ondanks onze wetenschap dat hij een hekel heeft aan rondneuzen in zijn leven.

— Ja, dan kan het moeilijk iets anders dan dát worden, lacht Claus. We stellen hem echter gerust dat we geen sensatieverhaal uit zijn privéleven willen geven en alleen wat over zijn veelomvattende activiteiten willen horen.

— Ga dan maar uw gang, ondacht Claus dan met een breed gebaar uit, dat ook bedoeld is voor de fotograaf.

— In 'n Vlaams dagblad — we zullen zo kies zijn noch de krant, noch de naam van de « recensent » te noemen — heb ik een bespreking gelezen over uw laatste boek « Omtrent Deedee » en toen ben ik aan mezelf beginnen twifelen; of ik nog Nederlands kan lezen en in staat ben te begrijpen wat ik lees...

Want in dit artikel schrijft de letterkundige recensent tot tweemaal toe dat Deedee tot de familie Heylen behoort, en preciseerd hij de eerste maal « hun broer pastoor » en bevestigt verder dat Nathalie de zuster is van Deedee.

Ik vraag mij af hoe iemand die een bespreking onder een titel over 5 kolom publiceert dergelijke fout kan begaan, want Deedee behoort

immers niet tot de familie Heylen en er staat in het boek ook duidelijk dat Nathalie de huishoudster is van de pastoor (er wordt zelfs gezinspeeld op de « verhouding » tussen de pastoor en zijn hulshoudster, alhoewel Claus ons in het onzekere laat desbetreffend).

Hugo Claus glimlacht.

— Dit is heel eenvoudig, zegt hij, en als ik u zal hebben verteld hoe dat komt (en/of dit mogelijk is) zult u — en beter dan door dit voorbeeld kon het niet worden geïllustreerd — begrijpen dat ik geen al te hoge dunk heb over alles wat hier in Vlaanderen op kunstgebied mogelijk is.

Alhoewel men raadt dat onder zijn bleke huid heet vuur raast, spreekt Hugo Claus rustig en ongepassioneerd.

— Die zaak zit zó. In het Nederlandse blad « De Linie » verscheen een bespreking over « Omtrent Deedee » van de hand van Kees Fens, die door velen gelezen en gewaardeerd wordt, men luistert naar zijn mening en hij wordt door velen nagepraat. Hij is een autoriteit inzake literatuur en verwierf trouwens al verschillende prijzen voor zijn kritische opstellen.

(Want het is ook weer zo dat tegenwoordig minstens evenveel — zoniet méér — prijzen worden uitgereikt aan critici — die dus maar schrijven over wat schrijvers hebben geschapen — dan aan auteurs. Dit is, tussendoor, ook een mening van Claus).

Boven de monumentale steenmantel van een kamer hangt een náte van een steenrijk Amedeo de schouw bracht Hij voor onze fotograaf, en pen bijeen — een der velen die hij verzamelt

— Hoe het komt, van zijn verhaal, weet ik niet willekeurige vergissing, — maar in het artikel Fens kon men inderdaad Deedee een lid was van Heylen. En nu komt het het verhaal; In de ontelkingen die mij door mi werden toegezonden, het artikel van Fens, verscheiden ontvangen waari werd herhaald.

— Een bewijs dus, Claus, dat deze critici zich de moeite hebben getroost te lezen, maar zich, desonmatig er 'n oordeel over Zij hebben eenvoudig het ste uit Kees Fens' besprekingen en ingekleed a lang hun persoonlijke tegenover mij (vriend of in functie van het politievon hun dagblad (katholizinnig). Had Kees Fens bven dat mijn Pastoor. D grote zwarte snor droeg dit (onjuist) detail ongetvele andere recensies te

H.J. Oelbakkink
zei van hem
het volgende :
« Op het forse,
brede lichaam
draagt hij
een Caesariaans
hoofd.
Golden boy
van de Noord- en
Zuidnederlandse
letterkunde —
die van
literatuur-op-
niveau (ruim)
kan leven... »

den... Hoe wilt u dan, vraagt Claus, dat ik de Vlaamse pers in het algemeen en de literaire kritiek in het bijzonder au sérieux zou kunnen nemen? »

GEEN IVOREN TOREN, MAAR...

En zo zijn er talrijke aspecten van het zogenaamd culturele leven in Vlaanderen die Hugo Claus niet « au sérieux » kan nemen.

En niet alleen als men er hem om vraagt — zoals deze verslaggever in verband met de literaire kritiek — maar ook als men hem een micro onder de neus duwt of hem voor de camera's van de televisie zet, zegt hij deze dingen hardop, waardoor de legende is ontstaan dat hij verwaand is, zich afzondert in een ivoeren toren, met minachting neerkijkt op de rest van Vlaanderen...

Dit is bij Hugo Claus echter geen aanstellerij, want in werkelijkheid meent hij het heel goed en weet hij vooral goed wat hij wil.

— Ik ben in Vlaanderen de enige die uitsluitend leef van mijn pen, zegt hij rustig en hoeft niet, zoals anderen die een min of meer officiële positie bekleden om aan de kost te komen, mijn ogen te sluiten voor

de bestaande wantoestanden. (Kijk naar het afglijdend peil van de K. N. S., naar het toneelonderwijs, naar de televisie...) en te jubelen « dat alles om ter best is in de beste der werelden ».

Daar Hugo Claus zelfstandig kan

(be)staan, moet hij het spelletje niet meespelen van hen die « op elkaanders schouders moeten gaan staan om de hoogte van één man te bereiken », en staat hij, uit de aard dezer hem omringende reële feiten, zelfbewust naast en boven een aanzien-

De uitbarstingen van louter kleuren op doek of vezelplaat zijn voorbijgestreefd in het atelier van Hugo Claus waar nu grote panelen ontstaan waar figuratieve elementen in verweven zijn, die, zoals in dit doek, geladen zijn met symbolen. De hedendaagse mens die bezeten is door en droomt van een auto — onderaan nog gedeeltelijk in projectietekening — en, hoger, de ramp die hem bijna onvermijdelijk wacht.

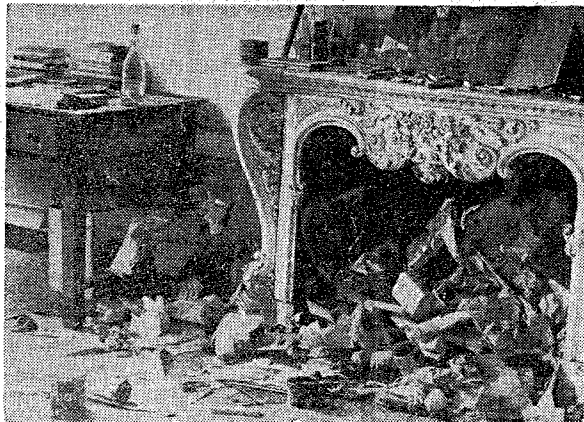
lijk oeei van wat zich zien de maatschappij noemt. Of de kunstwereld...

— Dat ik minachting zou voelen voor Vlaanderen is onzin. Zou ik na mijn verblijven te Parijs en Italië terug naar hier zijn gekomen en nu al zeven jaar te Gent wonen ?

CLAUS WORDT FILMMAKER

Ik hoop dat hij het mij zal vergeven, maar terwijl we zaten te praten heb ik onbescheiden gegluurd naar het velletje papier in zijn schrijfmachine en kunnen zien dat Hugo Claus net bezig was aan plan 37 van een filmscenario.

Uit het feit dat hij dit — tegen zijn zin — zit te typen, besluit ik dat gans het scenario af is. Want ik weet dat Claus een schrijfmachine haat en alles met de hand schrijft. Dan corrigeert hij het éénmaal en tikt het over. En dan gaat hij daar weer aan wijzigen. Als het manuscript (van een roman dan) klaar is, laat hij het overtikken, want dat zou hij zelf nooit kunnen.

Een «hoekje» uit het schilders-
atelier van Hugo Claus...

Men zal zich herinneren dat Hugo Claus al twee filmscenario's heeft geschreven voor de Nederlandse Kineast Fons Rademakers die in 1959 zijn eerste Nederlandse langspeelfilm verwezenlijkte met *Dorp aan de Rivier*, naar de gelijknamige roman van Antoon Coolen. De Nederlandse kritiek was niet bijzonder onder de indruk van de film,

maar op het Festival in Berlin 1959 werd hij echter bijna bekroond met de Gouden Beer en in 1960 stond het werk op de nominatie voor een Academy Award — een zogeheten Oscar — Amerika's hoogste onderscheiding (in de sectie buitenlandse films). Alleen Marcel Camus' Braziliaans epos *Orfeu Negro* stond de bekroning juist in de weg...

Toen hij dit eerste filmscenario schreef, bleek Hugo Claus een ingebouwd gevoel voor de dramatische eisen van het filmscenario te hebben, zoals hij dat trouwens heeft voor schrijven, dichten, tekenen, schilderen. Want Hugo Claus is een figuur van wie elk werk — onverschillig of het een roman, een toneelstuk, een dichtbundel, een schilderij of een filmscenario is — betekenis heeft.

In samenwerking met dezelfde Fons Rademakers werd in de zomer 1961 de film « Het Mes » gedraaid, naar de gelijknamige novelle verschenen in de bundel (zestien) ver-

Brussel over een uitstektheek.

— Weer plannen voor nario? vragen we, me naar het papier in de chine.

— Ja, maar ditmaal als auteur van het scenario ook als filmmaker. Met scenario dat door een worden gerealiseerd is in men van bij het begin moet nemen met een c maar dat is dan altijd bet dens de verwezenlijking compromissen te moeten moet er van uitgaan, dat zo wordt als je het je v voorstelt, maar ik moesi zelf filmer worden om kunnen doen wat ik denk.

— Hoe werd deze kans boden?

— Door de Vlaamse (maar niet exclusief gefunctie van het kleine sch verwezenlijkt op 35 mm film verder in omloop bren het als een prestigekwestie wend, mij deze film laat n in te schakelen in haar programma waarmede in het 10-jarig bestaan van d worden gevierd.

— Mogen we al iets weten inhoud?

— Terwijl men van Hu in de eerste plaats iets ex teels zou verwachten, za waarschijnlijk verwondere een filmopdr « OVER heb aanvaard. Daarbij moet dat ik — buiten de lectuur v zelf — een hekel heb aan p ze wordt voorgedragen (ik gewoon niet horen) en, aan de visuele uitbeelding e kan het nog mirder zien).

Maar juist door deze i heid tegen poëzie-in-beelder mijne is, was de uitdage dracht al boeiend op zichzelf ik aanvaard deze film te m gecentreerd is rond de Griek logie, een bloemlezing van 4 te gedichten van 800 vóór jaar na J.C.

Claus leunt achterover brede stoel. — Weet u d antologie niet eens in 't Nec bestaat? De specialisten die oplopen met de Griekse bes («en de Cultuur») hebben hiertoe niet eens nodig gea werk in het Nederlands te v

halen « De Zwarte Keizer » (geschreven te Oostende in 1949).

Tenslotte wist deze verslaggever nog dat Hugo Claus een encyclopedische en caleidoscopische kennis bezit van sterren, regisseurs, en feiten uit de filmwereld.

— Ik ben een ware filmmaniak, bekent hij. Soms ga ik tweemaal per dag naar de bioscoop. En weet u dat ik speciaal naar Brussel ga om in het Filmmuseum een prent te gaan zien van Pabst of Eisenstein, van René Clair of Bunuel? Terloops gezegd, we beschikken te

— En de vorm?

— Ik heb getracht de Griekse teksten te projecteren op hedendaagse realiteiten en — wat u opnieuw misschien kan verwonderen — dit willen bereiken door 75% buitenopnamen. Bij het miniem-studio-werk komt natuurlijk een bed te-pas, want Claus zonder een bed-scène zou geen Claus zijn...

EEN NIEUW TONEELSTUK

— Het feit dat al uw toneelstukken eerst in Nederland in première gaan is nu — sinds de creaties boven de Moerdijk van Een Bruid in de Morgen (1955), Het Lied van de Moordeenaar (1957), Suiker (1958), Mama kijk, zonder Handen (1959) en De Dans met de Reiger (1963) — genoeg bekend dat we er niet hoeven op terug te komen.

— Toen men in Vlaanderen mijn stuk(ken) niet goed genoeg achtte om ze hier te creëren en de Nederlanders zelf interesse toonden voor mijn theater, heb ik beloofd dat ze mijn toneelwerken steeds in exclusiviteit zouden krijgen. Vóór Vlaanderen.

En ik wil mijn woord houden.

— Maar sindsdien hebt u revanche kunnen nemen door het feit dat men in Vlaanderen, vooral door de kwaliteit ervan, niet langer uw werken heeft kunnen negeren, wilden ze het gevaar niet lopen het ontbreken van uw stukken als een grote leemte in hun repertoire te zien brandmerken...

— Nu «volgt» Vlaanderen al wat vlugger: Mijn stuk «De Dans met de Reiger» dat pas sinds januari van dit jaar in Nederland werd gecreëerd, werd voor volgend seizoen opgenomen op het repertoire van de K.V.S. te Brussel.

Typisch in dit verband is dat ik een mijner toneelstukken heb geschreven in opdracht van de Nederlandse regering.

— Werkt u voor het ogenblik aan een toneelstuk?

— Dat wil zeggen dat ik een stuk omwerk in de zin van condenseren van twee toneelstukken tot één. Voor twee jaar had ik een toneelstuk geschreven dat eigenlijk bestond uit twee stukken die twee avonden achter elkaar zouden worden opgevoerd, zoals in de tijd van Shakespeare. In de huidige samenleving is het niet meer verenigbaar met de mentaliteit van het heden-

— eerste plaats moet kennis komen. Op gelijk welk gebied. Daarom doe ik nu een inspanning om weer te gaan tekenen en vlecht ik in mijn composities figuratieve elementen — personen, gezichten die uiter-aard; natuurlijk ook 'n symbolische betekenis meekrijgen.

— eerste plaats moet kennis komen. Op gelijk welk gebied. Daarom doe ik nu een inspanning om weer te gaan tekenen en vlecht ik in mijn composities figuratieve elementen — personen, gezichten die uiter-aard; natuurlijk ook 'n symbolische betekenis meekrijgen.

— Welk genre beoefent u in dit spel?

— Het is een historisch spel waarvan de actie plaats heeft na de Slag der Gulden Sporen.

Ook in het atelier waar hij schildert — en waar zelden iemand wordt toegelaten — leidt Hugo Claus ons later rond.

Het is weer zo'n oud herenhuis — in Onderbergen — met hoge, zeer grote kamers en monumentale marmere schoorsteenmantels waar talrijke doeken en vezelplaten tegen de muren staan en ontelbare verfpotten en blikken, tubes en borstels een chaotisch decor vormen.

— Zo slordig als het hier is, zo nauwgezet ben ik in mijn werkkamer als schrijver, zegt Claus en we herinneren ons inderdaad de bijna kale witte muren die ons omringden toen we tegenover hem zaten aan zijn schrijftafel.

— Er kan niet alleen kwestie zijn van «aanvoelen» zegt Claus, in de

Werkend aan het scenario van zijn film over poëzie. Achter Claus de muurschildering van Jorn.

— De spanning van het schrijven kom ik hier afreageren, zegt Claus, terwijl hij zijn laatste doeken laat zien.

★

Een film, een toneelstuk, schilderen, een gedicht van 35 blz. dat in Randstad zal verschijnen («uit hoofde van de meer epische structuur eenvoudiger dan mijn andere korte gedichten die flitsen zijn, een kortsluiting als u wilt»), wekelijkse kroniekljes over zijn grammofoonplaten voor Studio Gent: (De spelen van Hugo Claus).

We komen tot de conclusie dat het, nog enkel een legende is dat Claus zelf eens heeft gezegd dat hij lui is...